

Polsk språk 1

POL1110

Forelesning 7
H2006

ORDKLASSER

- alle polske ord kan deles i to grupper – som bøyes og som ikke bøyes

ordklassene	
<i>bøyes</i>	<i>ikke bøyes</i>
substantiv	adverb
adjektiv	partikler
pronomen	preposisjoner
verb	konjunksjoner
tallord	

HARDE / BLØTE KONSONANTER

fremre	p b t d f w ł m n r s z	harde
sentrale	c dz cz dż sz ż (rz)	funksjonelt bløte
	ć (ci) dź (dzi) ś (si) ź (zi) ń (ni) l j	bløte
bakre	k g ch (h)	harde

fremre og bløte: pi bi fi wi mi

SUBSTANTIV I LOKATIV SG.

m + n		f	
Nominativ	Lokativ	Nominativ	Lokativ
dywan	-e na dywan e	ręka	-e w rę ce
okno	w okn ie <i>frem. harde</i>	głowa	na gł owie <i>frem. harde + bak. harde</i>
fotel	-u w fotel u	róża	-y o róż ę
dach	na dach u <i>alle bløte + bak. harde</i>	kasza	w kasz ę <i>funk. bløte</i>
		babcia	-i o babc i
		sala	w sal i <i>resten av bløte</i>

SUBSTANTIV I LOKATIV PL.

-ach

na fotel**ach**, na okn**ach**, o róż**ach**, o babci**ach**

KONSONANTVEKSLING FORAN 'e'

b → **bi**

chorob**a** – o chorob**ie**

d → **dzi**

sąs**ia**d – o sąsied**zie**

f → **fi**

szaf**a** – w szaf**ie**

g → **dz**

nog**a** – na nod**ze**

ch → **sz**

much**a** – o musz**ę**

k → **c**

książ**ka** – o książ**ce**

l → **l**

st**ół** – na stol**ę**

m → **mi**

Adam**o** – o Adam**ie**

KONSONANTVEKSLING FORAN 'e'

n → ni	ok n o – na ok ni e
p → pi	lamb p a – na lamb pi e
r → rz	rowerb – na rowerbz e
s → si	obr s – na obr si e
t → ci	aut t o – w aut ci e
w → wi	pi w o – o pi wi e
z → zi	obraz z – na obraz zi e
st → śc	miast o – w miast ści e
zd → źdź	gwiast o – o gwiast ździ e
śl → śl	krzes ł o – na krzes śl e

VOKALVEKSLING $a \rightarrow e$, $o \rightarrow e$, $ó \rightarrow e$

a → **e**

obi**a**d – na obieb**e**dzie

ó → **e**

kości**ó**ł – w kości**e**le

o → **e**

anio**ł** – o anieb**e**

PERSONLIGE PRONOMEN I LOKATIV

<i>entall</i>		<i>flertall</i>	
Nom.	Lok.	Nom.	Lok.
ja	o mnie	my	o nas
ty	o tobie	wy	o was
on	o nim	oni	o nich
ona	o niej	one	o nich
ono	o nim		

ADJEKTIV I LOKATIV SG. OG PL.

<i>entall</i>		<i>flertall</i>
m + n	f	-ych (-ich)
-ym (-im)	-ej	
nowym aucie wielkim oknie	ładnej żonie zwykłej sprawie	nowych domach dalekich podróżach

HVA ER GRAMMATISKE KASUS?

- kasus – bøyingsform av følgende ordklasser: substantiv, adjektiv, pronomer, tallord, partisipp
- viktig informasjon formidles gjennom ordets forskjellige *kasus-ender*

KASUS

Polsk har seks hovedkasus:

- *Nominativ*
- *Genitiv*
- *Dativ*
- *Akkusativ*
- *Instrumentalis*
- *Lokativ*

I tillegg finnes *Vokativ*, som brukes i forbindelse med personnavn og direkte tiltale.

KASUS - OPPSUMMERING

- *kasus-endelsene* er festet f.eks. til substantiver for å antyde den grammatiske oppgave det enkelte substantiv har i setningen
- kasus angir altså ordets *funksjon* i setningen og bestemmer på denne måte setningens mening
- setningsstruktur og ordenes rekkefølge har derfor mindre betydning i polsk enn f.eks. i norsk og engelsk
- men for å finne ut hvilken funksjon ord eller grupper av ord har i sammenhengen, kreves det ofte at vi *analyserer* setningen
- det er først når vi har fastlagt de ulike *setningsleddene* at vi kan være sikre på at vi forstår og kan oversette setningen

HVA ER EGENTLIG GRAMMATISK ANALYSE?

Det vi gjør når vi analyserer setninger, er å finne ut hvilken funksjon ord eller grupper av ord har i sammenhengen. Det er slik at ordene innenfor en setning har forskjellige oppgaver eller funksjoner.

Ved hjelp av *kasus-endelser* skal noen fortelle deg hva som skjer, andre skal fortelle deg hvem som gjør noe, hvem eller hva som blir berørt av handlingen, og andre skal vise på hvilken måte, når eller hvorfor noe skjer. Hver oppgave eller funksjon har sitt navn, og det er dette som kalles *setningsledd*.

SETNINGSANALYSE

Piotr + *czyta* + *książkę.*
subjekt + **verbal** + **direkte objekt**
 substantiv 3.pers. sg. substantiv
 Nom., mask. sg. presens Akk. fem. sg.

Piotr + *oglądał* + *ciekawy* + *film.*
subjekt + **verbal** + **atributt** + **direkte objekt**
 substantiv 3.pers. sg. adjektiv substantiv
 Nom., mask. sg. preteritum Akk. mask. sg. Akk. mask. sg.

Anna + *nie czytała* + *tej* + *książki.*
subjekt + **verbal** + **atributt** + **direkte objekt**
 substantiv 3.pers. sg. påpek.pron. substantiv
 Nom., fem. sg. preteritum Gen. fem. sg. Gen. fem. sg.

PREPOSISJONER SOM TAR LOK., INSTR., GEN.

na, przy + **Lokativ**
na stole, na krześle, przy łóżku, przy oknie

pod, nad, za + **Instrumentalis**
pod stołem, nad oknem, za łóżkiem

obok, koło + **Genitiv**
obok stołu, obok krzesła, koło łóżka, koło okna

VERBASPEKT

- en grammatisk kategori som ikke forekommer i norsk
- til hvert enkelt norsk utsagnsord svarer i polsk så godt som alltid to verb med:
  - ✓ *perfektivt* aspekt
  - ✓ *imperfektivt* aspekt

IMPERFEKTIVE VERB

- betegner en handling som er midt i forløpet
- imperfektive verb kan inndeles i tre grupper:
  - 1) handlingen har ikke blitt avsluttet
*Wczoraj **oglądałam** bardzo dobry film.*
  - 2) handlingen gjentas
*Zuzanna zazwyczaj **kupuje** rano mleko.*
  - 3) handlingen utføres i løpet av en tidsperiode
*Ewa **czytała** książkę przez całą noc.*

PERFEKTIVE VERB

- perfektive verb betegner en handling som har blitt avsluttet
- handlingens forløp er uvesentlig
- perfektive verb kan inndeles i tre grupper:
  - 1) man beskriver resultatet av handlingen
*Wczoraj **obejrzałam** bardzo dobry film.*
  - 2) man beskriver en enkelt handling i fremtiden
*Zuzanna **kupi** rano mleko.*
  - 3) man beskriver en handling som vil bli avsluttet i fremtiden
*Za dwa lata **skończę** studia.*

ASPEKTPAR

- de fleste handlinger lar seg betrakte under to synsvinkler:
  - 1) en konkret handling som kan overskues som en helhet
*Jutro **kupię** sukienkę.*
(I morgen kjøper (perf.) jeg en kjole.)
  - 2) en handling som ikke er begrenset.
***Kupuję** zawsze kawę w tym sklepie.*
(Jeg kjøper (imperf.) alltid kaffe i denne butikken.)

ASPEKTPAR – forts.

- synsvinklene uttrykkes på polsk ved hjelp av to verb som utgjør et *aspektpar*
- de to verbene i aspektparet betegner den samme handlingen og har samme leksikalske betydning, f.eks.:

imperf.	perf.	
<i>otwierać</i>	<i>otworzyć</i>	(å åpne)
<i>myć</i>	<i>umyć</i>	(å vaske)
<i>widzieć</i>	<i>zobaczyć</i>	(å se)
<i>mówić</i>	<i>powiedzieć</i>	(å si)
<i>brać</i>	<i>wziąć</i>	(å ta)

imperfektiv	perfektiv	imperfektiv	perfektiv
pisać	napisać	opowiadać	opowiedzieć
czytać	przeczytać	pić	wypić
iść	pójść	robić	zrobić
jechać	pojechać	słyszeć	usłyszeć
jeść	zjeść	spotykać	spotkać
kupować	kupić	zaczynać	zacząć
myć	umyć	zapominać	zapomnieć
obiecywać	obiecać	zwiedzać	Zwiedzić
odpoczywać	odpocząć	oglądać	obejrzeć

ASPEKTPAR – forts.

- det finnes verb som ikke kan danne aspektpar, f.eks.:

móc (å kunne)

musieć (å måtte)

chcieć (å ville)

być (å være)

TEMPUS OG ASPEKT

- i presens finnes det bare imperfektiv form
- i preteritum og futurum finnes det verbformer i begge aspektene

robić	imperfektiv	perfektiv
presens	on robi	
preteritum	on robił	on zrobił
futurum	on będzie robić	on zrobi

FUTURUM AV VERBET *być*

entall

ja	będę
ty	będziesz
on, ona, ono (pan, pani)	będzie

flertall

my	będziemy
wy	będziecie
oni, one (państwo)	będą

FUTURUM AV ANDRE VERB

- futurum dannes på to måter:
  - 1) verbet *być* i futurum + infinitiv av imperfektiv form av verbet
*Adam **będzie pisać** list.*
  - 2) den perfektive formen av verbet bøyd i presens
*Adam **napisze** list.*

FUTURUM I:

futurum av *być* + infinitiv imperfektiv

entall

ja	będę pisać
ty	będziesz pisać
on, ona, ono (pan, pani)	będzie pisać

flertall

my	będziemy pisać
wy	będziecie pisać
oni, one (państwo)	będą pisać

FUTURUM II:
perfektivt verb i presens

entall

ja	napiszę
ty	napiszesz
on, ona, ono (pan, pani)	napisze

flertall

my	napiszemy
wy	napiszecie
oni, one (państwo)	napiszą

FUTURUM I – 2 LIKEVERDIGE VARIANTER

<i>być i futurum</i>		<i>być i futurum + preteritum</i>			
+ infinitiv		m		f	n
ja	będę mówić	ja	będę mówił	będę mówiła	
ty	będziesz mówić	ty	będziesz mówił	będziesz mówiła	
on ona ono	będzie mówić	on ona ono	będzie mówił	będzie mówiła	będzie mówiło
my	będziemy mówić	my	będziemy mówili	będziemy mówiły	
wy	będziecie mówić	wy	będziecie mówili	będziecie mówiły	
oni one	będą mówić	oni one	będą mówili	będą mówiły	

UBESTEMTE PRONOMEN

1.	kto	co	gdzie	kiedy
	ktoś	coś	gdzieś	kiedyś

2.	jaki	jaka	jakie
	jakiś	jakaś	jakieś

UBESTEMTE PRONOMEN

kto – ktoś, co – coś

Nom.	kto	ktoś	co	coś
Gen.	kogo?	kogoś	czego?	czegoś
Akk.	kogo?	kogoś	co?	coś
Instr.	kim?	kimś	czym?	czymś
Lok.	(o) kim?	kimś	(o) czym?	czymś